

RUOTSIN SETELIT 1874-

(desimaalijärjestelmän voimaantulon jälkeen)

Tämä esitelmä ei pyri olemaan mitenkään kattava esitelmä Ruotsin setelien historiaan. Tarkoitus on antaa pintapuolinen kuva siitä, millaisia seteleitä naapurimaassamme on käytetty desimaalijärjestelmän voimaantulon jälkeen. Aluksi kuitenkin lyhyt katsaus historiaan edellisiin rahayksiköihin, sillä seteleitä laskettiin ennen vuotta 1874 Ruotsissa toisenlaisissa valuutoissa. Tämän esitelmän lopussa on tarkempaa tietoa entisistä rahayksiköistä. Tätä tietoa, voinee hyödyntää myös kolikoiden kanssa, mikäli sattuu omistamaan muutaman vanhan rahan Ruotsin ja Suomen yhteisen historian ajalta.

Ruotsissa on julkaistu seteleitä yli 340 vuotta. Seteleiden nimellisarvot on ilmaistu seuraavissa valuutoissa.

- * Hopeataalari, Daler silvermynt (1666-1717)
- * Kuparitaalari, Daler kopparmynt (1717-1776)
- * Riikintaalari specie, Riksdaler specie (1777-1834)
- * Riikintaalari banco, Riksdaler banco (1834-1858)
- * Valtakunnan riikintaalari, Riksdaler riksmünt (1859-1873)
- * Kruunu, desimaalijärjestelmässä, Kronor (1874-tähän päivään).

5 ensimmäistä rahayksikköä ovat olleet nimellisarvoiltaan vaihdettavissa keskenään tiettyjen murtolukujen mukaan. 1/24, 1/16, 1/12, 1/8, 1/6, 2/3, 1/4 1/2 jne.. Useimmissa Ruotsin setelissä oli nimellisarvo merkittynä suomen kielellä 1840- luvulle saakka.

1. 1874-vuoden sarja: *Stora Riksvapnet (Iso vaakuna)*

PICK 1, 32

1874 – 1875, 1914 – 1921

PICK2

1874 – 1878

PICK3

1874 – 1879

PICK3

1874 – 1879

PICK5

1874 – 1879

PICK6

1874 – 1893

Laki uudesta valuutasta laadittiin 28.2.1873. Kaikki pohjoismaat siirtyivät samoihin aikoihin desimaalijärjestelmään. Tällöin syntyi n. pohjoismainen valuuttaunioni. Ajan säästämiseksi ja käyttöönoton helpottamiseksi käytettiin edellisen setelityypin (1869-1870 Riksdaler i riksmünt) painolaattoja.

Yhden kruunun seteli (PICK 32) laitettiin uudelleen liikenteeseen vuonna 1914 varmistustoimenpiteenä muun muassa ensimmäisen maailmansodan aiheuttaman raaka-ainepulan vuoksi. Tällöinhän esimerkiksi myös kupariset äyrit vaihdettiin rautaisiin. Tätä liikkeelle laskettua kruunun seteliä kutsutaan kotiaksi. Kruunun seteleitä tehtiin vuoteen 1939 saakka. Vuosina 1920-1939 liikkeelle lasketut ovat hyvin harvinaisia. Kruunun seteli menetti kelpoisuutensa 1987.

1879-vuoden sarja: Lilla Riksvapnet (Pieni vaakuna)

PICK7

1879 – 1890

PICK8

1879 – 1891

PICK9

1880 – 1896

PICK10

1880 – 1892

Tässä setelisarjassa kruunun setelin painatus lopetettiin, koska painatuskustannukset nousivat lähelle setelin nimellisarvoa. Vuoden 1879 sarja laskettiin liikkeelle, koska haluttiin päästä eroon edellisen setelityypin helposta väärennettävyydestä. Myös 1000 kruunun liikkeelle laskemista suunniteltiin, mutta väärennösten pelossa sitä toimenpidettä ei suoritettu. Koska 5 kruunun seteli sekaantui helposti kääntöpuolen sinisen värinsä vuoksi 10 kruunun setelin kanssa, siitä laskettiin liikkeelle myöhemmin vihreä versio. Tässä molemmat 5 kruunun setelin kääntöpuolet.

(siis PICK 7)

2. 1890-vuoden sarja: Sittande Svea

Setelisarja on saanut nimensä tästä kaikissa seteleissä esiintyvistä Svean kuvasta.

PICK 14,19,26,33,

1890 – 1952

PICK 15,20,27,34

1892 – 1940

PICK 16,21,28,35,44,47

1896 – 1962

PICK 17,22,29,36,45,48

1898 – 1963

PICK 18,23,30,31,37,38

1894 – 1950

Sittande Svea (Istuva Ruotsimamma) setelityyppi oli liikenteessä 73 vuotta. Tämä tekee setelityyppien keräämisen Ruotsissa melko tylsäksi, sillä kyseisenä aikana seteleihin tehtiin vain pieniä muutoksia. Mielestäni setelityypin muuttamiseen ei ollut syytä, koska haluttiin korostaa jatkuvuutta sekä Ruotsissa ei ole ollut sotia eikä inflaatioita, jotka olisivat

vieneet rahalta niiden arvon, ja pakottaneet uusimaan setelistöä. Varsinkin ensimmäisien liikkeelle laskettujen vuosien kerääminen on hyvin haastavaa hyväkuntoisena - onhan seteli saattanut olla kierrossa jopa 70 vuotta. Ruotsalaiset ovat yrittävät piristää keräilyä keskittymällä setelityyppien sijaan keräämään vuosilukuja, joita mm. 50 – kruunun setelissä esiintyy 70 erilaista. Lisäksi 1950- luvulla laskettiin liikkeelle tähtisetelit korvaaviksi seteleiksi. Niitä on tehty useimmista vuosista.

Useat PICK numerot muodostuvat pienistä eroissa painolaatoissa. Muun muassa PICK 27 ja 34 eroavat toisistaan siten että 10 kruunun setelissä PICK numero 27:ssa on nimellisarvo mustalla ja numero 34:ssa nimellisarvo on punaisella. Joissakin vaiheissa seteleihin lisättiin värejä kahdesta kolmeen. Tällöin keskirusukkeen väriä vaihdettiin vuonna 1917 vihreästä punaiseen. Myös sarjanumeroon on joissakin vaiheissa lisätty pilkku tai tarkistuskirjain perään. Allekirjoittajia on useita.

3. ***Vuosien 1939 - 73 seteleitä***

PICK 42

Gustav VI Adolf
1954 –1963

PICK 43

Gustav Vasa
1940 – 1962

PICK 46

Gustav V (Stående Svea)
1952 – 1973

PICK 39

Lilla Riksvapnet
1939

PICK 49

Gustav VI Adolf
1958

Setelistöä uusittiin osin 1940- ja 1950 luvulla. Myös suuret nimellisarvot 10 000kr otettiin käyttöön. Setelistä löytyy runsaasti allekirjoitus- ja sarjanumerovariaatioita. Suurimmat nimellisarvot ovat arvokkaita ja harvinaisia. Näistä setelityypeistä poistettiin lupaus vaihtaa se nimellisarvostaan kultaan.

4. 1965-vuoden setelisarja

Vuonna 1965 päästiin jälleen yhtenäiseen setelisarjaan. Seteleiden aiheena olivat Ruotsin hallitsijat. Lisäksi setelit olivat keskenään erikokoiset.

PICK50,51

Gustav Vasa
1965 – 1981

PICK 52

Gustav VI Adolf
1963 – 1990

PICK 53

Gustav III
1965 – 1990

PICK 54

Gustav II Adolf
1965 – 1983

PICK 55

Karl XIV Johan
1976 – 1988

Seteleiden teemoja:

	Seteli	ETUSIVU	TAKASIVU	VESILEIMA
5 kr	1500-luku	Gustav Vasa	Metso	Ruutukuvio
10 kr	1900-luku	Gustav VI Adolf	Revontulet	August Strindberg
50 kr	1700-luku	Gustav III	Carl von Linné	Anna Maria Lenngren
100 kr	1600-luku	Gustav II Adolf	Lippulaiva Vasa	Axel Oxenstierna
1 000 kr	1800-luku	Karl XIV Johan	Teräksenvalmistus Bessemmermenetelmä lä	Jacob Berzelius

5. 1985-vuoden setelityypit

PICK 61, 63

Selma Lagerlöf
1991 –

PICK 62, ??

Jenny Lind
1996 –

PICK 57, 64

Carl von Linné
1986 –

PICK 58,59,65

Karl XI
1985 –

PICK 60, ??

Gustav Vasa
1989 –

1980 -luvulla seteleiden ulkoasun muutoksia määräävä tekijä on väärennösten estäminen. Esimerkiksi 20 kruunun setelistä tehtiin pienempi versio, jossa on enemmän varmuustekijöitä. Nykyään kaikissa seteleissä on hologrammi 20 kruunusta lukuun ottamatta. Siis ensimmäinen PICK- numeroista on versio ilman hologrammia ja jälkimmäinen hologrammin kanssa.

Merkittävä uudistus on myös vuosiluvun merkitsemistä luopuminen. Vuosiluku on kuitenkin näkyvillä sarjanumeron ensimmäisessä numerossa. Vuosikymmen puolestaan merkitään tietyllä koodilla toisessa ja kolmannessa sarjanumeropaikassa. (Katso tarkemmin infoa mm. Ron Wise's word's banknotes. Linkki löytyy mm. kerhon sivuilta.) 500 kruunun setelistä tehtiin aluksi nykyistä sinisempi versio, joka muutettiin ruskehtavan punaiseksi sekaantumisvaaran vuoksi (PICK59).

6. Juhlasetelit

PICK 41

Gustav V:s 90-vuotta juhlaseteli

1948

PICK 56

Riksbanken 300 år juhlaseteli

1968

PICK 66

Tomba Bruk (Ruotsin setelipaino) 250 vuotta

2005

Toisin kuin Suomessa, Ruotsissa tehdään myös juhlarahoiksi seteleitä.

Gustav V:s 90-vuotis juhlaseteli- ” kunkun vitonen” Setelipainatuksen syynä pidetään sodanjälkeistä hopeapulaa. Ruotsissahan on tehty hopeisia juhlarahoja jo 1800- luvulta saakka. Näitä seteleitä myytiin 10 kruunun hinnalla muovipakkauksessa. Nimellisarvon ylimenevä summa annettiin Kustaa viidennen 90- vuotisjuhlasäätiölle, joka oli suunnattu nuorison tulemiseen. Toinen allekirjoittaja on Dag Hammarskiöld, YK:n silloinen ruotsalainen pääsihteeri.

Riksbankenin 300- vuotis juhlaa varten laskettiin liikkeelle 10 kruunun seteli vuonna 1968. Setelin sai mm. juhlaohjelman kylkiäisenä. Riksbanken vastaa Suomen pankkia)

Tomba Brukin (vastaa Rahapaja/Seteciä) 250 – vuotisjuhlaa varten tehtiin kopio vuoden 1874 sadan kruunun setelistä. Sitä on saanut tilata mm. rahapajalta ja ruotsalaisilta rahakauppailta.

Tässäpä tästä aiheesta kevyesti.

EM/01/2008

7. Tätä dokumenttia tehtäessä on käytetty mm. seuraavia lähteitä

Krause : World Papermoney 5 th edition (hieman vanha)

Tonkin: Myntboken 2005

Sveriges sedlar <http://www.sedelmynt.se/>

Svenska Numismatiska Föreningen <http://www.numismatik.se/index.php>

Ingemars myntsida ingemars.se

Svenska Sedlar (Mattias) w1.860.telia.com/~u86006969

Ron Wise's banknotes <http://aes.iupui.edu/rwise/countries/sweden.html>

Svenska Numismatisk föreningen <http://www.numismatik.se/index.php>

Svenska Riksbanken
[id=9122](http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=9122)

[http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?](http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=9122)

Banknotes - Sweden

www.banknotes.com/se.htm

Historiska valutakurser

www.oanda.com/convert/fxhistory?lang=se

Krause Publications - World Paper Money www.krausebooks.com